



DET NASJONALE STATSADVOKATEMBETET

Kripos
Postboks 2094 Vika,
0125 OSLO

Deres referanse:

Vår referanse:

Dato:

24/1307 - 1 / AKB002

06.05.2024

Inspeksjon av seksjon for inntak

Det nasjonale statsadvokatembetet (NAST) gjennomførte 13. mars 2024 inspeksjon av Seksjon for inntak (SINN) ved NC3. Embetet var representert ved førstestatsadvokat Jan F. Glent og statsadvokatene Marit Formo, Frederik Ranke og Anne Karoline Bakken Staff.

Fra Kripos og NC3 møtte leder for NC3 Olav Skard, assisterende avdelingsleder retts- og påtaleavdelingen Agnes Beate Hemiø, leder for seksjon for påtale Anne Cecilie Dessarud, politiadvokat Birgitte Valen og blant annet seksjonsleder for SINN Øystein Andreassen og avsnittsleder Christian Nesheim Larsen.

Forut for inspeksjonen hadde NAST oversendt følgende bestilling:

- Organisering av den nye seksjonen, herunder ressurser
- Orientering om seksjonens oppgaver
- Seksjonens strategier, prioriteringer og måloppnåelse
- Nærmere om aktuelle problemstillinger, herunder prioriteringer av betydning for saksutvelgelse og videre fremdrift av de ulike sakene.

Som bakgrunnsmateriale fikk embetet forut for inspeksjonen tilsendt "statistikk relatert til Seksjon for inntak sine aktiviteter".

Innledning

NC3 ved Kripos er organisert i til sammen seks seksjoner. Seksjon for inntak (SINN) er en av de to seksjonene NAST inspiserer i 2024. Seksjon for inntak ble etablert i 2020 og er ikke tidligere inspisert. Inspeksjonen ble gjennomført som en bred orientering for embetet, og det var satt av tid til dialog og spørsmål underveis.

NC3 innledet med å vise at man kan si at "teknologiutviklingen, IT og Internett påvirker kriminalitetsbekjempelsen langs *tre* akser, nemlig:

1. *Kriminalitets form* – det digitale rom eller teknologi som mål eller åsted for den kriminelle handlingen. Eksempelvis handlinger rettet mot datasystemer og nettverk, eksempelvis dataangrep/-innbrudd, blokkering av internettjenester eller løsepengevirus.
2. *Modus* – Det digitale rom eller teknologi som tilrettelegger og verktøy for kriminalitet. Kriminalitet der teknologi/datasystemer utgjør en vesentlig eller sentral komponent, for eksempel internettrelaterte seksuelle overgrep, ID-tyverier og nettbedragerier.
3. *Sporsted* - Det digitale rom eller teknologi som informasjons- bærer og informasjonskilde".

Embetet fikk ellers presentert "Om SINN", "Næringslivskontaktene", "NC3 på Responssenteret", "Høbben og digital innsatsledelse", "SPOCIt", "Etterforskning og bistand" og "Etterretning". Det bli gitt et sammendrag med kommentarer fra embetet der det er naturlig.

Om SINN

SINN ble etablert i 2020 og arbeider som en del av NC3 sammen med norsk politi for å bekjempelse av datakriminalitet i Norge. Et hovedmål for SINN er å bidra til at distriktene selv settes i stand til å bekjempe datakriminalitet, både gjennom forebygging, avverging, etterforskning og etterretning. SINN bidrar på ulike måter med *bistand* men er også *førsteinntaket* ved Kripos for tips om datakriminalitet. SINN bereder også grunnen for en eventuell etterforskning ved Datakrimenheten (DKE) ved NC3.

Et sentralt mål for arbeidet til SINN er altså *kompetanseoverføring*, og bidra til å øke bruken av og kvaliteten på innhenting av digitale spor i norsk politi. Tanken er at effektiv bistand antas å øke effekten av kriminalitetsbekjempelse og -forebygging og økt bruk av digitale spor gir mer rettsikkerhet og effektiv straffesaksbehandling.

SINN består av 22 ansatte med jevn kjønnsfordeling. Det er overvekt av politifaglig bakgrunn, men 6 ansatte har sivil bakgrunn, herunder en jurist (ikke påtale). Ved behov, har SINN tilgang til de NC3 tilknyttede påtalejuristene. Det fremstår som SINN på inspeksjonstidspunktet har de nødvendige ressurser, men det forutsetter effektive og riktige prioriteringer.

SINN har ansvar for inntak av tips til NC3 og andre henvendelser om saker og behov for bistand, saksvurderinger, prioritering og eventuell oppfølging. Seksjonen har også særskilte oppgaver med kontakt med tilbydere av tjenester på internett.

SINN drifter tre nasjonale **tipsmottak**: Seksuell utnyttelse av barn på internett, Radikalisering og voldelig ekstremisme (grensegang mot PST) og Datakrim og bedrageri (grensegang mot Økokrim). Det ble mottatt 821 tips i kategorien seksuell utnyttelse av barn på internett, 267 tips om radikalisering og voldelig ekstremisme og 2973 tips om datakriminalitet og digitale bedragerier i 2023.

Kripos sitt **responscenter** er *innslagspunktet* for alle henvendelser til NC3. NC3 ved SINN har en representant på responscenteret i kontortiden fungerer som en vei inn til NC3 – en kontaktbar

bistandsressurs for politidistriktene. Dette er også et kontaktpunkt for fornærmede virksomheter i datakrimsaker.

Ved saksmottaket i SINN foretas et *mottak, vurdering og ressursallokering* av **bistands**anmodninger. Anmodningen gjennomgår her en såkalt "*triage*" hvor informasjonen analyseres og berikes før det beslutter hvordan en skal gå videre med henvendelsen.

Responscenteret får i tillegg mange henvendelser fra hjelpetjenester for barn og ungdom. Kripas samarbeider med 7 av 21 tjenester tilknyttet **Digiung**. NAST har merket seg at henvendelsene er i stor grad av alvorlig karakter og medfører stort ressursuttak for SINN, selv om dette ikke er en oppgave som er tildelt eller ressurs-satt ved NC3.

Næringslivskontaktene på NC3 er organisert under SINN som har to ansatte dedikert til oppgaven som bindeledd mellom politiet, offentlige og private virksomheter. Det opplyses at funksjonen er høyt verdsatt internt og ikke minst av næringslivet.

Embetet fikk også en redegjørelse for den såkalte **SpoCit-tjenesten** Kripas tilbyr til politidistriktene. SpoCit (Single point of Contact for tjenestetilbydere på internett) ble etablert i 2021. Målet med SpoCit er å effektivisere prosessen med utlevering av data, forbedring av datakvaliteten og være et effektivt bindeledd mellom politiet og tilbyderne. Tjenesten går ut på å innhente abonnementsinformasjon fra norske og utenlandske tilbydere. SpoCit mottar henvendelser fra politiet, Økokrim og PST. Tematisk gjelder hovedvekten seksuallovbrudd, men det er stor spredning i type saker.

NAST fikk også en interessant presentasjon av utviklingen av **Digital innsatsleder og saksinntak og prioriteringer**. Per i dag har en sivil og en politiutdannet ansatt rollen som digitale innsatsledere. De koordinerer og initierer innsats i saker som kommer inn til Kripas. Den digitale innsatslederen bidrar til å utvikle bestillerkompetansen i distriktene og er sentral i inntak av saker og bistandssaker og identifiserer sakens muligheter og begrensninger. Rollen synliggjør betydningen og behov for digitale spor i etterforskningen i distriktene. Erfaringene er at de lokale DPA ene setter pris på digitale innsatsledere.

På bakgrunn av erfarte prioriteringsutfordringer ved inntak, arbeider NC3 med å utarbeide og utføre *enhetlig og effektiv saksflytprosess fra inntak til fullført oppdrag*. Basert på en systematisk analyse og såkalt flytskjema blir nå alle henvendelser traktet gjennom responscenteret for å sikres registrering og likebehandling. Hvis ikke responscenteret kan løse henvendelsen går den til "Høbben", hvor saken ressursettes med digitale innsatsledere og gis prioritet i henhold til sakens alvor og hast.

Når det gjelder påtalemessige prioriteringer, opplyses at Kripas bruker inntakskriteriene i påtaleinstruksen. Det opplyses at det kan være vanskelig å vite hvilke saker som er viktige og riktige å prioritere. Trivielle saker kan være en for-aksjon til et større sentralt angrep. Et eksempel på det innbrudd hos en el-leverandør – viste seg å drive brannsikring i tunneller og forsvarsinstallasjoner. Kripas opplyser for øvrig at de i større

grad enn tidligere også bruker risikoanalyser i utvelgelsen av saker. Det var ikke tema for inspeksjonen å gå inn i de enkelte prioriteringer ved inntak. Det er embetets inntrykk at SINN basert på erfaring og systematikk har utviklet et inntakssystem som dynamisk og effektivt, og sørger for god ressursutnyttelse på SINN. Det er å håpe at systemet også bidrar til å velge de riktige sakene.

Nærmere om SINN sin kjerneoppgave: Bistand

I presentasjonen av SINN sine bistands oppgaver og aktivitet var det betydelig fokus på etterforskningsledelse, digital innsatsledelse, etterforskning og internasjonal koordinering. SINN mottar henvendelser om datainnbrudd, løsepengevirus og andre typer digitale straffesaker fra hele landet. Noen saker blir aldri en straffesak, mens andre blir etterforsket, ofte med bistand fra NC3 og Kripos.

NAST har mottatt en oversikt fra SINN over etterforsknings saker registrert pr. distrikt med avgjørelseskoder. Tallene er forholdsvis lave, men gir likevel indikasjon på at en høy andel av sakene forholdsvis raskt blir henlagt. Det fremstår som fornuftig å gjøre en systematisk undersøkelse av hvordan sakene er håndtert fra de kommer inn til distriktene og eventuelt NC3, hvordan de er kodet og eventuelt etterforsket og ikke minst hvilke avgjørelseskoder som er benyttet. Dette vil bli fulgt opp nærmere fra embetet i et samarbeid med Riksadvokaten. NAST ble også informert om at NC3 har et pågående arbeid for å kartlegge kompetanse og ressurs behov i distriktene, såkalte GAP-analyser. Dette arbeidet vil gi systematisk kunnskap om hvilke behov NC3 og SINN bør arbeide videre med å dekke.

NAST har også merket seg at NC3 ønsker å styrke sin bistandsfunksjon ved SINN fordi distriktene generelt har små fagmiljøer og det er et mål å sikre kontinuitet.

NAST er enig med NC3 om det er en viktig effekt av arbeidet i enkeltsaker at de bidrar til læring som gjør Kripos i stand til å varsle og slik *forebygge* alvorlige konsekvenser av datainnbrudd. Et eksempel er et dataangrepet mot en konkret bedrift hvor angrepet fikk konsekvenser, men de ble begrenset fordi Kripos varslet i tide. Kripos har flere eksempel på at etterforskningen i seg selv kan gi god informasjon og bidra til reduksjon av konsekvenser og forebygging av fremtidige dataangrep, selv om etterforskningen ikke nødvendigvis leder til tiltale.

NC3 og SINN deltar for øvrig i Felles Cyber Koordineringssenter (FCKS) et samarbeid bestående av Politiet, Politiets Sikkerhetstjeneste, Etterretningstjenesten og Nasjonal Sikkerhetsmyndighet. Det opplyses for øvrig at Kripos og NC3 har samarbeid i flere saker med PST og etterforskningsavdelingen (EP). Det settes nå i gang et formalisert samarbeidsprosjekt med etterforskning i PST. Samarbeidet er initiert fordi både Kripos og PST ønsker bedre ansvarsfordeling og forståelse for hverandres mandat samt øke kvaliteten i etterforskningen. Et mål er større overlapp i de pågående etterforskninger og generelt oppnå tettere kontakt mellom Kripos/SINN og EP. NAST ser meget positivt på dette samarbeidet og vil følge det opp overfor begge parter i fremtidige inspeksjoner.

Særlig om initiativ fra SINN knyttet til etterforskning - etterforskningsveilederen

Som kjent er det et mål for Kripos og NC3 å bidra til at det iverksettes flere etterforskninger av datainnbrudd og annen datakriminalitet. NC3 og SINN har derfor utarbeidet og har fortsatt under utarbeidelse en *etterforskningsveileder* til hjelp og veiledning for distriktene. Veilederen er også formidlet til EP, PST. Veilederen gir uttrykk for et minimumsnivå som Kripos arbeider med å etablere nasjonalt.

Veilederen fremmer betydningen av å opprettholde og utvikle politiets kompetanse og verktøykasse innen datakrimetterforskning. Det er viktig å avdekke andre fornærmede og komme i posisjon til å varsle potensielle ofre. Etterforskning genererer informasjon som kan deles nasjonalt og internasjonalt. Kunnskap og deling av infrastruktur, modus og fremgangsmåter er helt sentralt for avverging og forebygging og etterforskning.

Et viktig punkt i veilederen er også at formålet med å utføre etterforskningskritt ikke bare er domfellelse i den aktuelle sak. Dette er i tråd med Riksadvokatens mål og prioriteringsrundskriv for 2024. NAST vil fremheve arbeidet med og implementeringen av veilederen som meget positivt strukturelt arbeid.

Avslutningsvis fikk embete en interessant gjennomgang av betydningen av systematisk etterretning på området. NAST er enig i at etablering av en felles forståelse av trusselbilde er viktig for et godt samarbeid om bekjempelse av et onde. Det er avgjørende å dele informasjon for å bekjempe datakriminalitet og informasjonen må derfor i størst mulig grad nedgraderes og gjøres offentlig. NAST ser positivt på at det skal etableres en nasjonal etterretningsproduksjonsstrategi på cyberfeltet.

Oppsummering

Inspeksjonen var godt forberedt fra NC3 og SINN sin side, og embetets bestilling ble besvart. Inspeksjonen var preget av orientering fra inspeksjonsstedet (SINN) og gjensidig dialog. Arbeidsoppgavene til SINN er relevante for NAST, men ikke som sådan gjenstand for en ordinær påtaleinspeksjon.

Fokus for inspeksjonen er informasjon om hvordan NC3 og SINN utfører sine oppgaver og i hvilken grad det leder til etterforskning, enten lokalt, med bistand eller bare ved NC3. Embetet sitter igjen med et inntrykk av at SINN har betydelig fokus på kvalitativt og arbeider mer og mer systematisk og basert på erfaringslæring. Et viktig tema fremover er hvordan Kripos best mulig kan bistå politidistriktene og i størst mulig grad sikre likebehandling nasjonalt av cyberkriminalitet, med eller mot datasystemer.

Embete har et meget positivt inntrykk av arbeidet som utføres ved SINN. Det fremstår som organisering og utvikling av arbeidet er basert på kunnskap, erfaring, analyse og systematikk og gjennomgående er av høy kvalitet. Utviklingen av rollen digital innsatsleder og Etterforskningsveilederen fremstår som meget positive bidrag til å styrke den nasjonale bekjempelsen av datakriminalitet.

Nast har merket seg at det er flere fra påtale som slutter ved NC3 i 2023, og at det er under arbeid å rekruttere nye påtalejurister.

Embetet finner grunn til å påpeke viktigheten av å prioritere de riktige sakene, både for bistand og egen etterforskningsportefølje. Nast har også merket seg at det er grunn til å følge med nasjonalt og sentralt hvordan sakene blir kodet, behandlet og etterforsket og ikke mist på hvilket grunnlag saker blir henlagt.

Nast er gjennom saksansvar godt orientert om pågående etterforskninger ved NC3. En benytter anledningen til å bemerke at det over lang tid er gjort et betydelig etterforsknings- og påtalefaglig arbeid i pågående og avsluttede etterforskninger. Det fremstår som avgjørende at NC3 fortsetter å etterforske egne saker og har tilstrekkelige ressurser til å yte nødvendig bistand til distriktene.

Anne Karoline Bakken Staff
statsadvokat

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Gjenpart

Politidirektoratet

Riksadvokaten

Mottakere

Kripos